

Hulló vérrózsák

János még alig töltötte be a tizenhatodik évét s máris ott van az aratók között. Kezében villan a kasza és előtte engedelmesen dől a rend. Halkan dúdol maga elé. Ugy dolgozik. Legényvirtusból magasra emeli a karját s feje felett tükrözve csillan a kasza. Ereiben a paraszt-Herkules szilaj vére lüktet. Kigombolta az ingét s felgyűrte az ujjakat. Haja csapzott. Kinn, a rend szélén megáll. A kaszáját feni. Azután megint kétkézre kapja a villanószerszámot és tovább kaszál. Barna testén patakokban ömlik az izzadság és marja a bőrét. Csúronvizes az inge. Dehát a többi arató sem néz ki különben.

És kaszál, egyre kaszál. Jó éles a kaszája. Nagyokat fog a búzatengerben. És dől a rend. A ledölt rendek nyomán fellegekben száll magasba a rozsdapor.

És kaszál, egyre kaszál. Már érzi, hogy fáradt. Orrán-száján nagyokat szív a rozsdaporos levegőből. Délben sáros rozsdát köp. De se baj. Ezt már megszokta. És az a fő, hogy télire lesz kenyér... Kenyér!...

Befejeződött a munka. A gazda mindenkinek, sorban kiadja a részt. János is megkapta. Azután számolgatni kezd. Nem jó, sehogye jó. Kevesebbet kapott, mint amennyi jár.

— Gazd' uram, nekem több jár.

— Több-e?!

— Több, hát.

A gazda utána számolja:

— Csakugyan. Hát jól van, az anyád istenit, nesze. De oszt' többet meg ne lássalak a tanyán, mer' úgy rúglak meg, hogy...

És János elmegy.

* *
*

Azután cséplőgépnél dolgozik. kévét hány az asztag végéről, föl az állásra, ahonnan Bodó Miska továbbítja az etető lánynak, ez meg a tetőn keresztül a gép dobjába. A munkásokról patakzik a verejték. Porfellegek lepik el testüket, rozsdás porfellegek.

János már-már úgy érzi, nem bírja tovább. Orrán-száján megindul a vér. De nem hagyja magát. Kell a kenyér. Télire kell. S nem lesz, ha most kidől! Poros inge aljával megtörli az arcát s letörli a vért is. Azután tovább hányja a kévét. Szakadatlanul hányja. Még le se mossa a vért. Mert milyen szégyen lenne, ha rámutogatna a többi: nézzétek, má' kidől! Azután meg, ami fő, nem hagyhatja ott a gépet, mert hosszú és hideg a tél. És akkor is élni kell. És a meleg szoba is jólesik.

És dolgozik tovább. Vértoltos arcára vastag rétegben lerakódik a rozsdapor. S ez csípi és marja. De mit bánja ezt. Inkább itt, helyben dögöljön meg, mintsem, hogy lassú éhhalálra legyen kárhoztatva. Némán hallgatta, hogy némelyik munkás epéskedő, csúfolódó megjegyzést tesz rá. Nem válaszolt. Minek? Annyi sérelem

érte már fiatal lelkét, hogy ezt fel sem vette. Csak az fáj, hogy éppen testvérei gúnyolják, akikkel egy kenyeret eszik s egy vért izzad.

Azután hirtelen köhögési roham fogta el. Testét rázta a köhögés, szinte fuldoklott belé. S akkor füttyült a gép... Dél van... Ebéd!...

Eldobta a kévehányó villát. Ujra köhögött. Szájából ömlött a sok rozdsaszemcse és utána a vér. Folyt, folyt le a vér a földre, a termésre és megvörösödtek nyomán a búzaszemek. Hullottak, hullottak a vérrózsák hosszú ütemekben csendesebben, emberibben bármily ünnepi rózsacsokornál.

Most végre lemosta véres, porlepert arcát és ebédelni ment.

* * *

Azután vége lett a nyárnak. Elmúlt a tél is. Az is és a másik is, meg a harmadik is. Eltelt néhány év. S János most lázasan fekszik a rozoga ágyon. Főlemeli a köpöcsészét. Beleköp. Vért. Piros vért. Ujra hullanak a vérrózsák. Vér, vér, vér. Mindenütt vért lát. Szomorúan sóhajt: Ennyi vér! Rengeteg vér. És mindez miért? Kiért?

Szeme megpihen a véres köpöcsészén. S a vértócsában ott látja a búzakévéket, a véresre festett kalászokat, a véres búzaszemeket. Nagy, nagy búzatáblát lát. Előtte felemelt kaszával izmos legény áll. És magára ismer ebben a paraszti Herkulesben. Azután egyszerre átváltozik az arc s a vigyorgó arcon halál mered rá. És érzi, tudja, hogy ez az új borzalmas, csontos arc, ez az ő igazi arca.

„A kiskorú cseléd tizennyolc éves koráig — ahogy az 1907 XLV törvénycikk 3 §-ának utolsó bekezdése mondja — a gazda házi fegyelme alatt áll. E fegyelem körülírását szinte elszólásképp kicsit messzebb, a 46 § b) pontjában találjuk, mely szerint a cseléd és gazda közötti szerződés azonnal felbontható, ha a „gazda, családtagja, intézkedésre vagy felügyeletre jogosított megbízottja a házi fegyelem alatt nem álló cselédet tetteleg bántalmazza, vagy bánásmódjával a cselédnek vagy a cseléd családjának életét és testi biztonságát veszélyezteti.” Tizennyolc éves koráig tehát a gazda bántalmazhatja tetteleg a cselédet. Életét s testi biztonságát csak azontúl nem veszélyeztetheti. Nyilván ez is multbéli hagyomány. „Mann kann behaupten, dass in keinen der bis jetzt entdeckten Länder unserer Planeten so viel und so con amore geprügelt wird, als im Lande der Magyaren” — mondja 1843-ban megjelent könyvében — Die Ungarn wie Sie sind — egy német utazó, Ellrich; mint egykor Szent Gellért a daltól, ő a megbotozott emberek üvöltésétől nem tudja a puszták végtelen békéjében álomra hunyni a szemét...”

(Illyés Gyula: Puszták népe.)